

VN/14836/2021-TEM-81

Pöytäkirja
28.11.2024

Uudistuva ja osaava Suomi 2021-2027 -ohjelman seurantakomitean kokous

Ajankohta: Torstai 28.11.2024 kello 9 – 16.00

Paikka: Helsinki, Ympäristöministeriö, Aleksanterinkatu 7, nh. Pankkisali

Osallistujat:

Jäsenet:

Osenius Johanna, TEM (pj.)
Anttila Leena, MMM (valtakirjalla)
Gynther Heli, Etelä-Karjalan liitto
Halonen Jaana, THL (varajäsen)
Huotari Tiina, Uudenmaan liitto
Hämäläinen Päivi, STM
Krüger Claes, Oulun kaupunki
Kulmala Vesa, VM
Kurkinen Ritva, Työttömien Keskusjärjestö ry (varajäsen)
Laine Hilikka, Keski-Suomen liitto (varajäsen)
Lehtinen Jukka, Keski-Suomen ELY-keskus
Liimatta Jonas, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
Metsälä Petra, TEM
Muilu Tommi, Hämeen ELY-keskus
Mutanen Jari, Etelä-Savon ELY-keskus
Mäkinen Annukka, Kuntaliitto
Niemi Merja, OKM
Pikkarainen Mika, TEM
Roslakka Ville, SAK (varajäsen)
Säkinen Teppo, Keskuskauppakamari
Varis Eira, Pohjois-Karjalan maakuntaliitto
Vilkuna Leena, Keski-Pohjanmaan liitto (varajäsen)
Väätäsmöinen Kirsi, SOSTE ry
Yltiö Mauri, YM

Pysyvät asiantuntijat:

Isosomppi Tommi, Ruokavirasto
Joronen Mikko, Ihmisoikeuskeskus (varaedustaja)
Nevanpää Annika, Allianssi
Tuuri Helena, Ulkoministeriö

Euroopan komissio:

Andrulis Aurimas, DG EMPL
Jounila Pekka, DG REGIO
Tuominen Samu, DG REGIO

Seurantakomitean sihteeristö:

Heikkilä Juhani, Ruokavirasto
Karhu Valtteri, TEM
Lamberg Niina, Hämeen ELY-keskus
Laitinen Katja, Satakuntaliitto
Loukasmäki Pasi, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
Pölonen Kalevi, Etelä-Savon ELY-keskus

Muut osallistujat:

Ahlgren Harri, TEM
Salmi Anni, TEM

Tulkit:

Alapiha Minna, EC SCIC
Lammi Kirsi, EC SCIC

Asialista

1. Kokouksen avaus ja tervetulosanat

Seurantakomitean puheenjohtaja avasi seurantakomitean kokouksen klo 9:02.

2. Kokouksen järjestäytyminen ja päätösvaltaisuuden toteaminen

Valtteri Karhu esitteli jäsenmuutokset: Varsinaisista jäsenistä vaihtuu Etelä-Suomen maakunnan liittojen edustaja vuosiksi 2025-2026. Vuosina 2023-2024 edustajana toimineen aluekehityspäällikkö Heli Gyntherin (Etelä-Karjalan liitto) korvaa kehittämisjohtaja Juha Hertsi Päijät-Hämeen liitosta. Vastaavasti Gynther siirtyy varajäseneksi kehittämisspäällikkö Anna-Riikka Karhusen (Kymenlaakson liitto) tilalle. VM:n edustajan varajäsenenä toimineen budjettineuvos Taina Ecksteinin tilalle tulee budjettineuvos Armi Liinamaa. Asiantuntijana Ruokavirastoa edustaneen ylitarkastaja Maarit Mukkalan tilalle tulee yksikönjohtaja Tommi Isosomppi ja vara-asiantuntijaksi ylitarkastaja Merja Uusi-Laurilan tilalle johtava asiantuntija Juhani Heikkilä. Seurantakomitean sihteeristössä Sinikka Kaurasen tilalle on tullut Niina Lamberg Hämeen ELY-keskuksesta.

Seurantakomitean 25 varsinaisesta jäsenestä 24 (tai heidän varajäsenensä tai valtakirjalla olijat) oli paikalla, joten todettiin kokous päätösvaltaiseksi.

3. Edellisen kokouksen muistion hyväksyminen

Päätös: Hyväksyttiin Vaasassa 5.-6.6.2024 pidetyn seurantakomitean kokouksen muistio.

4. Esityslistan hyväksyminen

Päätös: Hyväksyttiin kokouksen esityslista.

5. Katsaus ohjelman toteutustilanteeseen ja tehtyihin arviointeihin

Mika Pikkarainen esitteli ekosysteemisopimusten väliarvioinnin tavoitteita ja työn kehystä. Tavoitteena on ollut selvittää sopimusten toteutuksen tavoitteenmukaisuutta (suuntaa ja vauhtia), toteutuksen toimintamalleja sekä kansallisten tavoitteiden relevanssia. Ekosysteemisopimuksiin on varattu kestävän kaupunkikehittämisen 8 % ohjelman EAKR-rahoitukselta ja ne ovat yksi väline kansallisen t&k-tavoitteen (4 % bkt:stä) saavuttamisessa. Ekosysteemisopimusten kansallisesta ohjauksesta ja seurannasta vastaa TEM:n nimeämä ohjausryhmä, joka samalla ohjaa myös Etelä-Savon ELY-keskuksen hallinnoimaa EAKR-rahoitteista valtakunnallista innovaatioverkostoa.

Valtteri Laasonen väliarvioinnin toteuttaneesta MDI:stä esitteli tarkemmin väliarviointia, jonka tavoitteena oli muodostaa kokonaiskuva 16:sta innovaatioekosysteemisopimuksesta sekä tarjota kehittämisen eväitä loppukaudeksi. Kansalliset tavoitteet ovat tukeneet kaupunkien omia strategisia tavoitteita ja instrumentti on löytänyt oman tilansa suurimmassa osassa kaupungeja, joissa sillä on myös merkittävä rooli. Arvioinnissa tunnistettiin useita tapoja organisoida paikallisen johtoryhmän työtä. Sopimusten rahoitusrakenne (EAKR) on koettu hallinnollisesti raskaaksi, jäykäksi ja liian hitaaksi malliksi TKI-toiminnan vahvistamiseksi. Tästä huolimatta instrumentin toteutukseen on löydetty toimivia malleja ja rahoitus on monille kaupungeille kriittinen yhteistyön käynnistämiseen, edistämiseen ja syventämiseen. Hanketoimintaa on ollut haastavaa kääntää yrityslähtöiseksi. Toiminnalla rakennetaan pohjaa yritysten valmiudelle hakea Business Finland-rahoitusta. Koordinaation on todettu toimivan hyvin ja se kerää kiitosta. Kuitenkin todettiin, että instrumentista ja sen rahoituksesta on ollut hankala viestiä. Sopimuksellisuudesta itsessään on tullut tärkeä osa kaupunkikehittämistä, vaikkakin sopimuksellisuuden kokonaiskuva on edelleen pirstaleinen. Sopimusten hyötynä on ollut kulttuurimuutos kohti avoimempaa ekosysteemitointia. Väliarviointi sisälsi useita kehittämissuosituksia sekä kansalliselle tasolle että innokaupungeille.

Keskustelussa kysyttiin, mikä älykkään erikoistumisen strategian rooli on ollut ekosysteemisopimuksissa ja minkälaisia lisäarvoa tuottavia verkostoja on syntynyt ja minkä tyyppisissä kaupungeissa ekosysteemisopimuksista on muodostunut kriittinen työkalu? Yrityslähtöisyyden vahvistamisen todettiin olleen toiminnan ytimessä jo OSKEsta asti – miten sitä voisi vielä lisätä? Suositukseen kaivattiin lisää haasteellisuutta ja kunnianhimoa kaupungeille – esim. huomiota riskiin, että toiminta suuntautuu vain kaupunkien sisäiseen kehittämiseen. Lisäksi todettiin, että yritysten mukaan saamisen pitäisi olla enemmän innokaupungeille kuin kansalliselle tasolle suunnattuna suosituksena.

Laasonen totesi, että varsinaista vertailua älykkään erikoistumisen strategioiden ja ekosysteemisopimusten strategioiden välillä ei ole tehty, mutta ne ovat pitkälti samansuuntaisia. Sopimuksilla on ollut keskeinen merkitys verkostojen kokoamisessa ja linkittämisessä muuhun tekemiseen esim. vihreän siirtymän teemoissa ja fotonikassa. Merkitys kasvaa niissä kaupungeissa, missä alue- ja rakennepolitiikan rahastojen rooli on vähäisempi, eikä tämä liity suoraan ELSA/IP-jaotteluun. Rahoitus pohjaa tulisi laajentaa ja rakentaa hankeperheitä yrityshankkeiden aktivoimiseksi. Rahoitus suunnataan siihen, mistä saadaan suurin

vaikuttavuus. Yritysten ääni on saatava esille. Mika Pikkarainen lisäsi, että hankkeiden pitää olla älykkään erikoistumisen strategian mukaisia erityistavoitteessa 1.1, johon hankkeet ovat eniten kohdistuneet. Maakuntatason strategiat ovat yleensä laajempia kuin kaupunkien, joten innokaupunkien hankkeet istuvat hyvin kokonaisuuteen. Tavoitteena on ollut isompien hankekokonaisuuksien aikaan saaminen, mistä esimerkkejä ovat Tampereen Hiedanrannan ja Jyväskylän Hippoksen kehitysympäristöt. Kaupunkiseutujen kanssa on käynnistetty neuvottelut (toistaiseksi 9/16 käyty), joissa käydään läpi väliarvioinnin tulokset ja rahoitustarpeet vuosille 2025-27. Isommatkaan kaupungit eivät ole vielä lunastaneet kaikkea kehittämispotentiaaliaan.

Vetovastuuhankkeiden tulisi kiinnittää huomiota mm. pk-yritysten t&k-toiminnan aktivointiin sekä kansallisen yhteistyön ja verkottumisen kehittämiseen.

Anni Salmi esitteli ohjelman toteutustilannetta 26.11.2024. Erityisesti maksatusten osalta on tapahtunut hyvää kehitystä - vaikka maksatusaste on vasta 6 %, on se noussut nopeasti loppuvuoden aikana. JTF:n varausaste on edennyt kahteen kolmasosaan kehiksestä. Hankkeita on ohjelmassa käynnistynyt jo yli 5 000 kpl. Suunnitellusta rahoituksesta n. 15 % on kohdistunut Pohjois-Pohjanmaalle. Ohjelmakauden edistymisen osalta huomataan, että vuoden 2023 lopulla JTF ohitti ESR+:n sekä hankkeiden että niihin suunnitellun rahoituksen määrässä. Verrattaessa edistymistä edelliseen ohjelmakauteen, nähdään että EAKR:n osalta ollaan suunnitellussa rahoituksessa noin vuoden ja ESR+:n osalta yli vuoden edelliskautta jäljessä ja maksatusten osalta molemmissa rahastoissa lähes kaksi vuotta jäljessä. Kuitenkin verrattaessa muihin jäsenvaltioihin on Suomi etenkin JTF:n ja EAKR:n osalta kärkimaiden joukossa niin suunnitellun kuin maksetun rahoituksen osalta. Sukupuolten tasarvoa edistävien tai valtavirtaistavien hankkeiden osuus on vuoden aikana noussut kaikissa rahastoissa, mihin on epäilemättä vaikuttanut alkuvuodesta järjestetty aiheeseen liittynyt Teams-koulutustilaisuus. Itämeristrategiaa tukevien hankkeiden osuudet ovat korkeimmat EAKR:ssä, 40 % ja matalimmat ESR+:ssa, n. 5 %. JTF:ssä osuus on n. 25 %. Alueista isoimmat EAKR-osuudet Itämerihankkeille ovat kirjanneet Etelä-Pohjanmaa, Pohjanmaa ja Lappi (n. 75 % EAKR-rahoituksesta). ESR-tyyppisten työllisyys- ja osaamishankkeiden osuus JTF-rahoituksesta on vuoden 2024 aikana noussut 1,2 %:sta 3,5 %:iin.

Harri Ahlgren jatkoi toteutustilanteen esittelyä. Ammattikorkeakoulujen toteuttamien hankkeiden osuus on 22 % koko ohjelman rahoituksesta, kuntien 13 % ja yliopistojen 13 %. Suurin osa tuesta on kuitenkin kohdistunut yrityksille, ohjelmatasolla 27 %. JTF:ssä yritysten osuus nousee jopa 40 %:iin. EAKR:n tukitoimen aloista laskettu ilmastotoimenpiteiden osuus oli 26.11. tiedoista laskettuna noussut 28,4 %:iin oltuaan sitä ennen yli puoli vuotta 27,7 %:n tasolla. Merkille pantavaa on, että JTF:ssä ja EAKR:ssä kolme suosituinta tukitoimen alaa ovat täsmälleen samat. EAKR:n, JTF:n ja ESR+:n tuotosindikaattoreista oli jo saatavilla jonkin verran toteumatietoja, mutta tiedot eivät ole vielä kattavia.

Lopuksi Ahlgren esitteli lyhyesti korkeakouluharjoittelija Rauha Hirvosen kesällä laatimat kaksi selvitystä, jotka ovat osa ohjelman välitarkastelua. Ensimmäisessä selvityksessä toimintaympäristön todetaan muuttuneen huomattavasti viime vuosina. Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan on vaikuttanut erityisesti itäiseen Suomeen esim. saavutettavuusongelmien muodossa. Ohjelmastrategiassa nimetyt haasteet ovat pääosin edelleen ajankohtaisia ja pikemminkin vain voimistuneet. Toisessa selvityksessä kansallisen energia- ja ilmastosuun

nitelman osalta todetaan ohjelman tukevan lähes jokaista sen tavoitetta. Suurin painoarvo on tutkimus-, innovaatio- ja kilpailukykytavoitteilla. Ainoastaan sisäisiin energiamarkkinoihin liittyviin tavoitteisiin ohjelman yhteydet ovat heikot.

Keskustelussa epäiltiin EAKR:n ilmastohankkeiden tavoitetta pienemmän toteuman johtuvan osittain teknisistä seikoista, sillä tukitoimen ala valitaan melko myöhäisessä vaiheessa päätösprosessia, jolloin valinta voi mennä myös epähuomiossa väärin. Lisäksi arveltiin ilmastotoimien EAKR-osuuden kasvavan JTF:n vuosikehysten pienentyessä ja ympäristöhankkeiden rahoituksen siirtyessä sen myötä JTF:stä enemmän TL2:lle. Komissiolta kysyttiin mahdollisuudesta ohjelmakauden jatkoajalle vuoden 2029 jälkeen, koska ohjelman viivästynyt käyntiin lähtö tuottaa hanketyölle ongelmia erityisesti harvaan asutuilla seuduilla.

Yleisasetuksen 63 artiklan mukaan ohjelmakausi jatkuu vuoden 2029 loppuun asti, mutta Samu Tuominen lupasi viedä jatkoaikaviestiä eteenpäin todeten monen muunkin maan jakavan saman ongelman. Hänen mukaansa jäsenmaakohtaisen edistymisvertailun ongelmana on, ettei EU-tasolla ole valittu yhteistä määritelmää sille, mitä tarkoitetaan termeillä sidottu/varattu/suunnitelma. Maakunnittaista edistymisvertailua helpottaisi, jos taulukoissa olisi nähtävissä myös maakunnittaiset koko ohjelmakauden kehykset. Ilmastotoimenpiteiden ja Itämeristrategian osuuden lisäksi olisi ollut hyvä saada myös älykkään erikoistumisen strategiaan liittyviä toteumatietoja. Väliarviointiin liittyvistä selvityksistä Tuominen totesi ilmasto- ja energiaselvityksen kuvaavan hyvin sitä, miten ohjelma toteuttaa suunnitelmaa. Mutta pitäisi lisäksi vastata myös kysymykseen, esitetäänkö arvioinnissa yksityiskohtaista tietoa tarkistetun suunnitelman vaikutuksesta ohjelman toimeenpanoon. Väliarvioinnin laaduntarkistuslistassa on useita kysymyksiä koskien väestörakenteeseen liittyviä haasteita. Selvityksessä oli jo mainittu osaamis- ja työvoimapuutteet, mutta tarkastelua tulisi vielä täydentää, ja lisäksi esim. todeta miten ohjelma vastaa demografisiin haasteisiin, ja arvioida antavatko ne kenties tarvetta ohjelmanmuutoksiin? Toisin kuin arvioinnissa todetaan, on vuotta 2022 edeltävätkin maaraportit varmasti saatavilla esim. TEM:n kirjaamosta. Pekka Jounila totesi puoliväliarvioinnin tarkastuslistalla olevan yksi JTF:ään liittyvä kysymys. Ilmasto- ja energiasuunnitelmassa todetaan, että energiaturpeen puolittamista koskeva tavoite on jo saavutettu. Tämä pitää todistaa suunnitelmassa numeerisesti ja osoittaa, ettei se vaikuta JTF-työhön. Aurimas Andrulis mainitsi v. 2025 toimintansa aloittavan sosiaalisen ilmatorahaston kytkeytyvän myös ilmasto- ja energiasuunnitelmaan. Hän totesi myös, että oli hyvä nähdä edistymistä JTF:n ESR+ -tyyppisissä toimissa.

Päätös: Merkittiin esitykset ja käyty keskustelu tiedoksi

6. Ohjelman väliarviointi ja joustovaroituksen kohdentaminen

Valtteri Karhu totesi edellisessä kohdassa esiteltyjen selvitysten olevan osa komissiolle annettavaa väliarviointipakettia. Kaksi selvitystä kolmesta on siis jo valmistunut ja myös sosiaalisten oikeuksien pilarin selvitys on parhailaan valmisteilla. Myös tulosindikaattoreille on ohjelma-asiakirjassa asetettu välitarkasteluun liittyen välitavoitteet 31.12.2024, mutta komissio antoi välitarkasteluaiheisessa webinaarissaan ymmärtää, ettei ohjelmien hitaan käyntiinlähdön vuoksi indikaattoritoteumiin pidä takertua liikaa eikä tavoitteiden tarkistus ole välitarkastelun tarkoitus. Myös uusimmat maakohtaiset suositukset tulee huomioida

tarkastelussa. Kaikesta tästä muodostetaan tietopaketti, joka toimitetaan maaliskuun loppuun mennessä komissiolle sisältäen myös ehdotuksen ohjelmaan varatun joustovarauksen käytöstä.

Karhu totesi ohjelman kestäneen aikaa suhteellisen hyvin. Joitakin erityiskohtia on silti tunnistettu. On selkeästi havaittu, että Kaakkois-Suomessa puuttuu välineitä pk-yritysten saavutettavuuden parantamiseksi. Komissio kehotti maaraportissa harkitsemaan myös STEPin käyttöönottoa tai mukauttamaan ohjelmaa ilman varsinaista ohjelmanmuutosta. Vaihtoehtoina siis on, että ohjelmaan ei nähdä tarvetta tehdä muutoksia, jolloin joustovaraus esitetään kohdennettavaksi ohjelmaan suunnitellun mukaisesti nykyisille toimintalinjoille, tai että ohjelmaa muutetaan - jolloin samalla voidaan korjata ESR+:n tavoitetasojen yksikkövirhe eli vaihtaa kappaleet prosenteiksi. Esitettävä ohjelmanmuutos olisi se, että EAKR-toimintalinja 3 (Saavutettavampi Suomi) avattaisiin siirtymäalueen maakunnille mutta sen käyttö rajattaisiin vain Etelä-Karjalan ja Kymenlaakson maakunnille. Osa ohjelman toimintalinjalle 1 Innovatiivinen Suomi (EAKR) varatusta siirtymäalueiden joustovarauksesta (EAKR-osuus joko 3 tai 6 milj. euroa) kohdennettaisiin avattavaan TL3 siirtymäalue -kehukseen.

Ohjelmanmuutos olisi kuitenkin tässä vaiheessa vielä ehdollinen. Ohjelmarakenteen muutos on ohjelmatekninen seurantakomitean päätettävä asia, mutta koska Kaakkois-Suomessa on liian pienet EAKR-kehukset uusien toimenpiteiden käyttöönottoon, ei muutosta ole järkevää tehdä, ellei Etelä-Karjalan ja Kymenlaakson EAKR-rahoituskehysillä samalla kasvateta. Se puolestaan on ohjelmanmuutoksesta erillinen, kansalliseen alueellisen rahoituksen jakoon liittyvä poliittinen ratkaisu, jonka valmistelu on vielä kesken.

Käydyssä keskustelussa todettiin Kaakkois-Suomen logistiikka-alan ja saavutettavuuden haasteiden olevan todella suuria, ja esitetty ohjelmanmuutos antaisi mahdollisuuden käytännön teoin osoittaa, että tilanne ymmärretään – ajatellen myös tulevaa ohjelmakautta. Pidettiin myös hyvänä, että käynnissä olevalla ohjelmalla reagoidaan toimintaympäristön muutoksiin. Nähtiin kuitenkin, että koko Suomen on osallistuttava talkoisiin, ml. valtakunnallinen toiminta. Pohjois-Suomen edustajat vastustivat muutosta. Koska maakunnat ovat suunnitelleet rahoituksensa aiemmin sovitun mukaisesti, on tarvittava lisärahoitus löydettävä jostain muualta kuin maakuntien kehysistä. Liikenne12-suunnitelman nähtiin tuovan vastauksia saavutettavuuden haasteisiin. Myös valtakunnallisen kehysten koskemattomuutta puolustettiin; toimet ovat pitkäjänteisesti suunniteltuja ja kohdennettuja. Toisaalta korostettiin tärkeyttä nähdä iso kuva – missä varat saadaan tehokkaimmin käytettyä, jotta niitä ei loppukaudesta jouduta palauttamaan?

Karhu täsmensi, että valtakunnallinen toiminta voi olla mukana vain EAKR:n TL1:n osalta. TL2:n minimiosuus on asetuksen mukaan 30 %, joten sieltä ei voida rahoitusta siirtää.

Samu Tuominen totesi, että komissiossa ei ole voitu annetuilla tiedoilla toteuttaa etukäteiskonsultaatiota. Jäsenvaltion tulee toimittaa lisäelementteinä täsmällisemmät perustelut TL3:n avaamiselle - TL3 oli aikanaan hankalaa saada hyväksytyä edes NSPA-alueelle ja sen aikaiset kollegat ovat edelleen paikalla. Toisaalta muuttunut tilannekuva osassa komissiota voi edesauttaa asiaa. Keskusteluja joudutaan joka tapauksessa käymään, sillä liikennettä ei ollut maaraportin väliarviointitilauksessa. Muutosesitys edellyttää indikaattoreiden tavoitetasojen tarkistamista sekä TL1:n että TL3:n osalta, sekä muutoksia myös tukitoimenaloihin

(ml. laskelma ilmastotoimien osuudesta) ja muihin kategorisointitaulukoihin. Myös liikennettä koskeva mahdollistava edellytys tulee ajantasaistaa (mm. ELY-keskuksen hankekortit), vaikkakin sen käsittely on oma erillinen menettelynsä. Myös ympäristöarviointitarkastelu tulee tehdä. Ohjelmatekstistä on käytävä ilmi, että TL3:n avaaminen koskee ainoastaan Etelä-Karjalaa ja Kymenlaaksoa. Ohjelma-asiakirjan taulukko 10 on mahdollista tarkastaa vasta kun se on nähtävissä SFC:ssä luonnoksena.

Puheenjohtaja totesi kaikkien leikkausten tekevän aina kipeää koska kyse on nollasummapelistä. Ohjelmanmuutos pitää toimittaa komissiolle, mutta rahoitusirroista päättää hallitus. Seurantakomitean keskustelun perusteella voidaan ehdottaa poliittisille päättäjille, että rahoitusirroissa noudatettaisiin tasapuolisuutta.

Esityksestä äänestettiin seurantakomitean työjärjestyksen 9 §:n mukaisesti. Neljä seurantakomitean jäsentä vastusti esitystä ja 16 kannatti, joten se sai yli 2/3 jäsenistä taakseen.

Päätös: Päätettiin ohjelmamuutoksen valmisteleminen ehdollisena. Ohjelmamuutos voidaan esittää Euroopan komissiolle hyväksyttäväksi, jos Etelä-Karjalan ja Kymenlaakson alueellisiin rahoituskehyksiin päätetään tehdä vastaavan suuruinen lisäys.

Lounastauon (klo 11:30-13:00) jälkeen kuultiin ESR+:n aineelliseen apuun liittyvä esittely Kirkkopalvelujen (esittelijöinä Eija Kilgast ja Jenni Passoja) yhdessä 13 kunnan alueella Pohjois-Karjalassa toimivan Siun soten (esittelijänä Ulla Tiainen) kanssa toteuttamasta Yhdessä tehden - Tuke, tekoja ja hyvinvointia -ryhmähankkeesta. Hankkeen pääkohde-ryhmänä ovat työttömät ja työelämän ulkopuolella olevat aikuiset ja heidän perheensä. Kirkkopalvelut ry:n kautta maksukortteja jaetaan noin 230 seurakunnan kautta 15 000 kpl erissä ja koko hankkeen aikana 75 000 kpl. Siun soten 9 paikallista sotejärjestöä jakavat hankkeen aikana kortteja 4 250 kpl. Aineellisen avun on todettu sopivan hyvin diakoniatyön jatkoksi. Seurakuntia pelotti etukäteen hanketyöhön liittyvä tilastointi, mutta webropolin avulla tarvittavat tiedot on saatu koottua. Koska anonymiteetin vuoksi ei voida kysyä henkilö- tai tulotietoja, on korttien oikeudenmukainen jako vaikea toteuttaa ja väärinkäytön (esim. edelleenmyynti somessa) riski kasvaa. Maksukortti on havaittu ruoka-apua sensitiivisemmäksi toimintatavaksi. Myös logistiikan ja ruokahävikin näkökulmasta maksukortti on osoittautunut elintarviketukea toimivammaksi. STEAn rahoittamalta ja Kirkkopalvelujen hallinnoimalta Ruoka-apu.fi -sivustolta löytyy tiedot siitä, mitä missäkin on tarjolla. Marraskuun loppuun mennessä kävijöitä sivuilla oli vuoden 2024 aikana ollut jo 124 000 kpl ja ilmoitettuja tapahtumia lähes 40 000 kpl.

Aurimas Andrulis kysyi, ovatko hanketoimijat saaneet palautetta käyttäjiltä ja onko siitä, että hakijoiden taustoja ei tarkasteta, aiheutunut väärinkäytöksiä? Jo nyt voidaan todeta, että Suomen menettely on hyvä ja kelpaa jaettavaksi muuallekin. Lisäksi kysyttiin kohtaan työn merkityksestä ja yhteistyö toimivuudesta S- ja K-ryhmien kanssa. Vastauksen mukaan palaute asiakkailta on ollut positiivista ja vain muutamia väärinkäytöksiä on havaittu. Maksukorttien käyttöönotto on ollut kaupparyhmittymille iso investointi. Kohtaamistyössä diakonian vahvuus on, että ollaan paikalla ihmisille ja kuljetaan hetki heidän rinnallaan.

7. Valtakunnallisten teemojen toimeenpanokatsaus

Juha Matikainen Uudenmaan ELY-keskuksesta esitteli TL4/et 4.1:ssä (ja pieneltä osin myös et 4.2:ssa) toimivaa Tulevaisuuden työmarkkinat - valtakunnallisen työmarkkinoiden kohtaanto -teeman koordinaatioranketta. Hankkeen rahoituskehys on 14 milj. euroa ja siinä toimii 9 hengen tiimi ympäri Suomea. Hankkeen keskeisiä onnistumisia ovat mm. yhteistyön ja verkostoitumisen edistäminen, kohtaantofoorumit ja valtakunnalliset tapahtumat sekä tiedon jakaminen ja tiedolla johtaminen. Haasteet liittyvät ennenkaikkea TE24-uudistukseen, joka on vaikeuttanut esim. sidosryhmäyhteistyötä ja verkostojen rakentamista.

EAKR:n vihreään siirtymään liittyvien kolmen teeman (energiatehokkuus, ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja kiertotalous) v. 2023 toimintansa aloittanutta yhteistä valtakunnallista koordinaatioranketta esittelivät Eeva Alho (YM) ja Olli Voutilainen (Luke). Koordinaatiorankkeen kokonaiskehys on 27 milj. euroa. Vaikka RRF ja muut osin päällekkäiset rahoituslähteet ovat näkyneet hankehakemusten määrissä, on kenttää aktivoimalla saatu toisella, vuoden 2024 hakukierroksella erityisesti kiertotalouden teemassa runsaasti hakemuksia uusilta toimijoilta. Keskeisiä onnistumisia ovat olleet juuri uusien hanketoimijoiden tavoittaminen, teemojen tunnettuuden lisääminen sekä myös poikkileikkaavaan rahoitusohjelman mahdollisuuksien tunnistaminen ministeriön sisällä muun rahoituksen supistuessa. Toimeenpanon haasteita ovat valtakunnallisen ja alueellisen toiminnan yhteensovittaminen, vihreän siirtymän kokonaisvaltaisuuden viestiminen sekä myös koordinaatiorankkeen alkuvaiheen henkilövaihdokset. Toiminnasta on tarkoitus teettää ulkopuolinen väliarviointi vuoden 2025 aikana. Viimeiset haut toteutetaan vuonna 2026.

Sosiaaliset innovaatiot lastensuojelussa -koordinaatioranketta (SOILA) esittelivät hankepäällikkö Tanja Hirschovits-Gerz sekä erikoissuunnittelija Tuula Jäppinen Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitokselta. ESR+/TL5:n hankkeen koko on 30 milj. euroa, josta alueiden osuus 26 milj. euroa ja koordinaation 4 milj. euroa - eli valtakunnalliseen hanketoimintaan ei ole erillistä rahoitusta. Erityisenä kohderyhmänä ovat teinit, koska siihen kohderyhmään ei juuri aiemmin ole kiinnitetty huomiota. Onnistumisia ovat mm. sujuva ELY-yhteistyö, hyvinvointialueiden mukaan saaminen hakijoiksi sekä Soilan hyvän tunnettuuden seurauksena korkeat osallistujamäärät. Haasteita ovat olleet muutokset lainsäädännössä, hyvinvointialueiden syntymisestä käynnistynyt murrostila ja yksityisen sektorin mukaan saaminen ostopalvelujen tuottajiksi.

Teemojen toimeenpanosta käytiin Anni Salmen ja Valtteri Karhun vetämä paneelikeskustelu, johon osallistuivat edellisten alustajien lisäksi Päivi Hämäläinen (STM) ja Hilikka Laine (Keski-Suomen liitto). Toisten esityksissä inspiroi mm. käsitteiden ja ideoiden yhteneväisyys, joustavuus ja ketteryys - vaikka esim. työllisyysasteella on pian 30 vuoden historia, yhä edelleen löytyy oivaltavia tapoja ratkoa haasteita. Todettiin myös, että teemojen erilaisuudesta huolimatta verkostotyön erilaisista toteutustavoista on paljon opittavaa muilta. Alueiden ja valtakunnallisen rahoituksen yhteensovittamisesta nähtiin hieman toisistaan poikkeavia malleja – todettiin, että tällä kaudella siinä on onnistuttu paremmin, vaikka edelleenkin on päällekkäisyyttä. Liikaa painotetaan hallintopuolta, kun pitäisi painottaa enemmän verkostoja ja järjestää yhteisiä teemahakuja. Myös ministeriöille on tärkeää saada kansallisia tavoitteitaan eteenpäin. Soilan toimintaa pidettiin mielenkiintoisena kokeiluna STM:n rahoittaessa vk-koordinaatiota mutta hankkeiden ollessa alueilta.

Vihreässä siirtymässä valtakunnallinen ulottuvuus taas on sisälle rakennettuna, jolloin rahoitukseen seuloutuu valtakunnallisesti merkittäviä hankkeita. Koska samat toimijat toimivat myös alueilla, tulee tilannekohtaisesti puntaroida, onko hanke parempi alueellisena vai valtakunnallisena. Valtakunnallisia asioita voidaan myös tuoda alueille asiakasrajapintaan tehtäväksi. Tämän kauden hallintomallin todettiin toimivan hyvin, joskin johtoryhmätyöhön toivottiin enemmän aktiivisuutta. Koordinaatiohankkeita pidettiin ehdottoman tärkeinä. YM:n teemoissa ministeriön, koordinaatiohankkeen ja rahoittajien välisen kolmion nähtiin toimivan hyvin. Maakunnan yhteistyöryhmissä valtakunnallisten teemojen näkyvyys on edelleen liian vähäistä, läpinäkyvyyttä tarvitaan vielä lisää, pelkkä uutiskirje ei riitä. Pohdittiin myös hallintotyön itsetekemisen ja ostopalveluna ostamisen merkitystä. Valtakunnallisten teemojen toimenpiteiden määrittelyn nykyinen tarkkuustaso nähtiin sopivana, koska se jättää liikkumavaraa ja mahdollistaa strategisten valintojen tekemisen ja hakuvaatimusten uudelleen muotoilemisen toimintaympäristön muuttuessa.

Päätös: Merkittiin katsaukset ja käyty keskustelu tiedoksi

8. Vastaus aloitteeseen suurten yritysten tukemisesta

Harri Ahlgren esitteli TEM:n vastauksen itäisen Suomen maakuntien liittojen edellisessä seurantakomitean kokouksessa esittämään aloitteeseen suurten yritysten tukemisen mahdollistamisesta ohjelmassa nykyistä laajemmin. Seurantakomitean sihteeristö ei päässyt kokouksessaan 29.8. asiasta yksimielisyyteen, joten se vietiin TEM:n alueet ja kasvupalvelut -osaston johtoryhmän linjattavaksi 16.9. Keskustelussa todettiin, että aikataulu- ja kustannussyistä sekä sisällöllisten rajausten vuoksi muutokselle ei ole perusteita. Elinkeinoministeri hyväksyi 20.9. TEM:n linjauksen, jonka mukaan Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027 -ohjelmaa ei muuteta suurten yritysten tukemisen mahdollisuuden laajentamiseksi.

Päätös: Merkittiin saatu vastaus tiedoksi

9. Seurantakomitean työjärjestyksen päivitys

Valtteri Karhu esitteli sihteeristön esityksen seurantakomitean päivitykseksi työjärjestykseksi. Siinä on huomioitu TEM:n organisaatiomuutos muuttamalla joitakin HVO-kohtia TEM-vastuiksi, jolloin mahdollistuu yhteistyö tai työnjako (pykälät 1 ja 4). Ohjelmanmuutosten osalta poistettiin viittaus HVO:n aloitteellisuuteen. Kumppanuusperiaatteen toteutumista tuetaan seurantakomiteatyön osalta laajentamalla mahdollisuuksia hakea korvauksia (matka- ja majoituskulut) myös pysyville asiantuntijoille, jotka edustavat järjestöjä.

Samu Tuominen kysyi tarkennusta HVO:ta koskevien kohtien poistamiseen – muutostenhan tulee tulla HVO:n suodattimen läpi? Puheenjohtaja selvensi, että Petra Metsälän johtama ryhmä on HVO, ja hänen itsensä johtama ryhmä vastaa jäsenvaltiota. Tuominen totesi, ettei kyse ollut voimakkaasta kommentista - TEM siis toimii joka tapauksessa HVO:na.

Päätös: Seurantakomitea hyväksyi seurantakomitean työjärjestyksen

10. Mahdollistavien edellytysten soveltaminen ohjelmakauden toimeenpanossa

Valtteri Karhu totesi seurantakomiteaan saaneen tausta-aineistossa materiaalia siitä, miten mahdollistavat edellytykset tällä hetkellä toteutuvat. YK:n vammaisasetuksen mukaiseen ohjelmaan liittyen Vammaisasiain neuvottelukunta (VANE) on hyväksynyt uuden ohjelman sisällön 13.9. kokouksessaan, mutta valtioneuvoston periaatepäätöstä ei ollut vielä seurantakomitean kokoukseen mennessä tehty. Eduskunnan oikeusasiamiehen tai yhdenvertaisuusvaltuutetun käsittelyyn ei ole seurantakomitean edellisen kokouksen jälkeen tullut ohjelmaan tai siitä rahoitettuihin toimenpiteisiin liittyviä kanteluita tai tarkastushavaintoja, jotka liittyisivät EU:n perusoikeuksien toimeenpanoon tai yhdenvertaisuuskysymyksiin.

Keskustelussa Aurimas Andrulis totesi komission tarvitsevan tiedon, kun valtioneuvosto on tehnyt periaatepäätöksen vammaisasetuksen mukaisesta ohjelmasta. Saavutettavuutta tarkastellaan sekä hanke- että jäsenmaatasolla. Suomi on osoittanut, että järjestelmä on olemassa ohjelmatasolla. Kysyttiin myös, miten vammaisasioihin on kohdistunut hankehakuja ja miten teema näkyy hanketyössä?

Päivi Hämäläinen kertoi, että ohjelmassa on järjestetty vammaisten oikeuksiin liittyvät kohdennettu haku, ja vammaiset on huomioitu myös muissa teemoissa, erityisesti vaikeasti työllistyvien teemassa. Karhu totesi, että asiassa on kaksi näkökulmaa: se, että ei syrjitä ja toisaalta se, miten edistetään. Yhdenvertaisuus on yleisissä valintaperusteissa mukana, joten jokainen hanke käy tarkastelun läpi ja ne myös pisteytetään. Ohjelmatyö on tasapainoilua sen suhteen, miten edistetään innovaatiotoimintaa ja toisaalta miten edistetään myös tämäläisiä asioita?

Päätös: Merkittiin katsaus tiedoksi

11. Muut mahdolliset asiat

Ei ollut muita asioita.

12. Seuraava kokous

Seuraava seurantakomitean varsinainen kokous pidetään 11.-12.6.2025 Kuopiossa. Mikäli ohjelmanmuutosesitys toteutuu, valmistellaan siihen liittyvä aineisto ja toimitetaan seurantakomitealle tiedoksi ennen sen toimittamista komissioon maaliskuun loppuun mennessä.

13. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen kello 15:47.

Johanna Osenius
aluekehitysjohtaja
seurantakomitean puheenjohtaja

Harri Ahlgren
neuvotteleva virkamies

VN/14836/2021-TEM-81

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: